

Alekszandr Szergejevics Puskin

Mesék

TARTALOM

**Mese Szaltán cárról meg a fiáról,
a dicső és hatalmas Gvidon hercegről,
meg Lebegyről, a gyönyörű cárlányról**
(fordította Kormos István)

Mese a halászról meg a kis halról
(fordította Vas István)

Mese a pópáról meg Baldárról, a szolgájáról
(fordította Illyés Gyula)

Mese a halott cárkisasszonyról és a hét vitézről
(fordította Áprily Lajos)

Mese az aranykakasról
(fordította Fodor András)

**Mese Szaltán cárról meg a fiáról,
a dicső és hatalmas Gvidon hercegről,
meg Lebegyről, a gyönyörű cárlányról**

Három ékes hajadon
Fonogat a guzsalyon.
Szól a legnagyobbik fennen:
„Kérne csak a cár meg engem!
Sütni-főzni állanék,
S mindenkit jóltartanék!”
Szól utána a középső:
„Engem kérne cári kérő!
Szőne-fonna gyors kezem
Új ruhát bőségesen!”
Szól kis húgocskájuk végül:
„Kérne engem feleségül!
Szülnék neki daliát,
Szebbet álmába se lát!”

Még a szava el se röppen,
Nyikordul az ajtó csöndben:
Szaltán cár a küszöbön,
A leányokra köszön.
Csacsogásukat kihallva
Állt ablakuknak alatta,
Föl is buzdult hamarán
A legkisebbik szaván:
„Aj, te zsenge szál virágom!
Légy te cárné, azt kívánom.
S mire délre száll a lúd,
Szülj egy vasgyúró fiút!
És ti, kedves húgocskáim,
Kövessetek, báránykáim,
A nyomunkba lépjetek,
Udvaromba jöjjetek.
Az öregebb süssön-főzzön,
A kisebbik fonjon-szójjön!”

A pitvarba lép a cár,
Egy ugrásra ott a vár;
Üzennek mindjárt a papnak,
S még azeste lagzit laknak.
Ül a cár a lakomán
Ifjú neje oldalán,
Végül viszik éjszakára

Elefántcsont nyoszolyára,
S otthagyják az ifjú párt,
Ott a cárnét és a cárt.
Fazekánál a szakácsné,
Székénél sír a takácsné,
Dúl-fül, egyik se mulat,
Úgy irigylik hógukat.
Az pedig, amint ígérte,
Még el sem telt nászi éje,
Cár-urától megfogán.

Háború jó komoran.
Ül Szaltán cár jó lovára,
Homlokán a búcsú árnya;
Kéri asszonyát igen,
Várja őt haza hiven.
S indul hadaival messze,
Ütközetből ütközetbe;
Közben otthon rőfnyi szép
Fiút ad nekik az ég.
Óvja magzatát az anyja
Mint sas vigyáz fia-sasra,
S megy a hírral gyors futár,
Hadd örüljön meg a cár.
De szakács- és takácsasszony,
S Babariha napamasszony
Hóguk elveszejtenék,
Hát elő csak hírnökét!
Három kígyó, három áspis,
Írnak ím Szaltánnak máris:
„Szült a cárné éjszaka,
Szörnyszülött a magzata,
Se nem egér, se nem béka,
Kutya kölyke-vakaréka.”

Fut Szaltánig a futár:
Olvassa a hírt a cár,
És veszett haragra lobban,
Öli emberét el onnan,
De aztán lecsillapul,
S mérge ily parancsba fül:
„Várjanak békén a cárra,
Hazaindul nemsokára!”
A futárnál a levél,
Nyargal haza, mint a szél.
De szakács- és takácsasszony,
S Babariha napamasszony
Addig töltöget neki,
Míg eszét elvedeli,

S hoppsz! a tarsolyba könyékig;
A levelet kicserélik,
Hamisat dugván belé.
Szó dödög, a részegé:
„Urunk-cárunk azt ítélte,
Hányják tenger fenekére,
Ahol legmélyebb a víz -
A cárnét s a fattyut is!”

Aj, a sok bojár de ajgat,
Cárt úgy senki nem sirathat,
A cárnét is kedvelik,
Mégis indul mindegyik
Cári ágyasházba sebtén
És a hírt jelenti fennen
- Mit üzent a messzi cár -
Egy szakállas vén bojár.
Abronsos hordó a börtön,
Görgetik végig a földön,
Benn a cárné s gyermeke -
Zsuppsz! a tengerbe vele!
Fenn az ég, csillaggal ékes,
Lenn a víz, hulláma széles,
Felhő lebeg az egen,
Hordó ring a tengeren.
Belül hang: jajos sírásé,
Börtönében sír a cárné,
Fia meg csak rikogat,
S egyre nő, hogy még olyat!...
Anyjának aj-baj az élet,
S ő a tengerrel beszélget:
„Héj, hullám, te víg s szabad!
Fusd ki kedvedre magad!
Tajtékon magasra csapjon,
Úr vagy te a sziklaparton,
A földet elnyelheted,
Gályák csak pihék neked;
Szánj meg, mert az életünk kell,
S vess szárazra börtönükkel!”
Szót fogad a víz neki,
A hordót ím görgeti
Tarajos hulláma partra,
S zúdul vissza már rohanva.
Érzi a két rab madár,
Hogy hordójuk földön áll,
De belé zárólva tétlen
Meddig ülnek a sötétben?
Hát föláll nyújtózni benn
A kis cárfi könnyeden;

Még csak mostan látni nagynak.
„Elkelne igen egy ablak!” -
Szól s nem mond több betűt,
S hordaján nagy léket üt.

Szabad anya s fia végre.
Lépnek sziget fővenyére;
Körös-körül sík mező,
Rajt egy tölgyfa, zöldellő.
Áll töprengve, áll a cárfi:
„Jó volna már vacsorázni.”
Tör egy ágat hirtelen,
Meghajlítja ívesen,
Húrnak pedig a keresztje
Zsinórját köti keresztbe,
Nyílvesszőnek ott a nád,
Tördeli a szálását,
És mezőn túl, halmon is túl,
Part felé vadászni indul.

Tengerpartra alig ér,
Éles sikolyt hoz a szél...
Harsogó hullámmorajban
Látván látja, hogy mi baj van:
Lenn az ár hattyút dobál,
Fenn karmos keselyű száll.
Csapkod a hattyú ijedten,
Szárnya vizet szántva rebben,
Vijjogást hallat magas
Röpte közben fenn a sas...
Akkor pendül az íj húrja,
Sas nyakát a nyíl átfúrja,
Hull alá a keselyű -
Körül a víz vérszínű.
Áll a cárfi vont ijával,
Többet az a sas se szárnyal;
A hattyú is ott terem,
Sújtja-vágja szüntelen,
Szép fehér szárnytolla borzas,
Sasra hét halált kiolvas.
S szól - szava ámulató,
Mert emberi az a szó:
„Cárfi, te! mentő vitézem!
Szavamat hozzád idézem!
Mostan három nap alatt
Nem jut egy szűkös falat,
Mert örvény forog nyiladdal,
De ne bánd; baj s mégse nagy baj:
Meghálálom ezt neked,

Jóért jóval fizetek.
Nem hattyú a megmentetted:
Szűz életét védelmezted,
S nem rabló sas halt halált:
Varázsló, ki sírba szállt.
Téged soha nem feledlek,
Mindig megtalálsz, ha kellek;
Most ne hagyj anyád maga,
Mert közel az éjszaka.”

Azzal felröppen magasba.
Ím a cárfi s édesanyja
Várta nyugtalan az éjt,
S éhesen aludni tért.
Valahára jó a reggel;
Néz a fénybe vizsla szemmel,
S lát a cárfi nagy csodát:
Földből szökkent palotát.
Vára bástyaorma cifra,
És fala mögött vakítva
Tornyok erdeje ragyog,
Rajtuk bíbor ablakok.
Kelti ám anyját repesve.
Ámul az: „Hát ez mi lenne?”
Szól a cárfi: „Azt hiszem,
Így fehér hattyúm izen.”
S lépnek boldog sóhajtással
Ama várküszöbön átal,
Akkor pedig - gíngalang -
Bongva koldul száz harang;
Tódulnak elő a népek,
Kórus zeng, magasztos ének,
Aranyos hintón pedig
Fényes udvar érkezik.
És míg száll a hála fennen,
Koronát hoznak dús selymen:
Cárfi homlokára föl -
Ott szikrázva tündököl.
S mert az cári anyja vágya,
Lépve fényes trónusára
Kap a cárfi hát nevet:
Ez a Gvidon nevezet.

Szél fuvintgat, langy lehelet,
Part felé hajó közelget,
Árbocán vászon dagad,
Fröccsen szét orrán a hab,
Míg hajójuk fut a széllel,
A hajós mind partra kémlél,

S ámuldoznak: „Még ilyen!
Ez csak még csudás sziget!
Város nőtt ott! arany tornyok!
Őrzik szálas darabontok!”
Parton ágyú, durrogó,
Kikötést parancsoló.
Hát a révbe igyekeznek;
Hívja őket Gvidon herceg,
Lennének vendégei -
Mindet sorra kérdezi:
„Volt-e árutok temérdek?
Most hajótok hova tér meg?”
S hallja ím válaszukat:
„Behajóztunk nagy utat!
Drága prémet adtunk-vettünk,
Sok aranyarhát szereztünk.
Ám utunk végére jár,
Fordulunk keletre már,
Bujánon túl vitorlázva,
Hős Szaltán cár országába.”

Gvidon búcsúszt rebeg:
„Jó urak, csak menjete!
Szálljatok víg vitorlával,
S Szaltánnak adjátok átal
Hercegi üdvözetem.”
Indulnak seregesen.
Áll a parton, nézi őket,
Búsan a messzi menőket,
S hát, hol ég-víz összeér,
Hattyú bukdos, hófehér.
„Üdvözöllek, ifjú herceg!
Oly borús vagy, mint a felleg;
Mondd, mi bánt olyan igen?” -
Kérdi tőle szelíden.
Sóhajt az: „Nagy kín öl engem,
Abban kell itt sínyledeznem,
Bánat nincs nagyobb talán:
Hogy nem láthatom apám.”
Szól hattyúja: „Sose bánjad,
Mert valóra válik vágyad:
Szállj csak átal, hercegem,
Szűnyogként a tengeren.”
S tárja szárnyait suhogva
Ím a hattyú a habokba,
És Gvidonra víz frecseg,
Búvös-bájos permeteg,
S hát, abban a pillanatban,
Mint csöpp szűnyog, szárnyra pattan,

Huss! Repül, ahogy akar,
A hajóig ér hamar,
Föl! s egy vaksi szögletében
Mebúvik nagy észrevétlen.

Lengeteg szél fújdogál,
A hajócska szállva száll,
Bujánon túl vitorlázva,
Hős Szakán cár országába.
Int feléjük messziről
A rég áhított öböl.
Csak kikötnek s már sietve
Mennek Szaltán cár elejbe,
Ám utánuk röppen ő,
Hősünk is, a vakmerő.
Minden arany, minden ódon,
Koronásán ül a trónon
A nagy cár, Szaltán, a hős,
Homloka ím gond-redős.
Szakácsasszony, takácsasszony,
S Babariha napamasszony
- Három ártó szellemek -
Körötte csellengenek.
Ülteti hajóseit le,
S kérdi cárjuk, lesve szinte:
„Merre vitorlázatok?
Hány világot láttatok?
Tengeren túl a nép boldog?
Esnek-e még csuda dolgok?”
S hallja ím válaszukat:
„Behajóztunk nagy utat!
Tengeren túl a nép boldog.
Láttunk is egy csuda dolgot:
Egy lakatlan szigetet!
Kietlenebb nem lehet:
Partja sziklás, földje hitvány,
Egy szál tölgy magaslott síkján,
S város csöppent most oda -
Közepén nagy palota,
Arany tornyok, fényes termek,
Dús templomok, ékes kertek.
Gvidoné az a sziget,
Aki hódoló híved.”
Szaltánban megáll a lélek.
Annyit mond: „Ha addig élek,
Látnom kell e csudahont,
S hercegét, dicső Gvidont.”
Szakácsasszony, takácsasszony,
S Babariha napamasszony,
Arra kéri cár-urát,
Ne higgyen ilyen csudát.
„Csak ilyen csudára tellett?
Tudok én csudát, de szebbet!
- Herren a szakács banya. -

Város áll? Mi az maga?
Egy fenyő, az csuda látvány:
Mókus ül az egyik ágán,
Kis dalocskát dúdoló,
A foga közt mogyoró.
Hát azon csudálkozhatnak:
Színarany a héja annak,
Smaragdkő a belseje -
S ez valóság, nem mese.”
Szaltán ámuldozva nézdes,
Ám a szúnyogocska mérges,
Szakácsnének száll vadul,
És a jobb szemébe szúr.
Ijedez az rettenettel,
Könnybe lábadt vaksi szemmel;
Húga, napa s szolgahad
Szúnyog szállatán szalad:
„Álnok férge! ha elkaplak,
Póru! jársz!” - De ott az ablak:
Huss, ki rajt! s a tengeren
Hazaszálldos csendesen.

Néz Gvidon a parton állva
A morajló tengerárra,
S hát, hol ég-víz összeér,
Hattyú bukdos, hófehér.
„Üdvözöllek, ifjú herceg!
Oly borús vagy, mint a felleg;
Mondd, mi bánt olyan igen?” -
Kérdi tőle szelíden.
Sóhajt az: „Nagy kín öl engem,
Abban kell itt sínyledeznem,
Mert van egy csudás csuda,
Nem kell más nekem soha:
Egy fenyő a csuda látvány,
Mókus ül az egyik ágán,
Kis dalocskát dúdoló.
A foga közt mogyoró.
Hát azon csudálkozhatnak:
Színarany a héja annak,
Smaragdkő a belseje -
Valóság ez, vagy mese?”
Feleli a hattyú nyomban:
„Nincs hazugság a dologban.
Azt a mókust ismerem,
Hát ne búsulj, hercegem!
Szívesen segítek néked,
Semmit nem kell kétszer kérned.”
Indul a herceg haza,

Továtűnt a bánata.
Alig lép be udvarára,
Ugyan eláll szeme-szája:
Ott van a csudás fenyő,
Mókus bukkan rajt elő,
Mogyorót ropogtat ülve,
Gyúlik ám a héj körülte,
Magja meg külön halom;
Énekel nagy szilajon,
Hogy az udvar népe hallja:
„Ajjha, kerek erdő, hajjha!”
Még csak ez a nagy öröm!
Gvidon sóhajt: „Köszönöm!
Jó hattyúm, az ég megáldjon,
Teljes szívemmel kívánom!”
S ím: kristály kalit kerül,
A kis mókus benne ül,
Kalit mellett strázsá strázsál,
Egy kincstárnok kincset számlál;
Pince, kamra mind tele,
S ez a mókus érdeme.

Szél fuvintgat, langy lehelet,
Part felé hajó közelget.
Árbocán vászon dagad,
Fröccsen szét orrán a hab.
Sziklás part felé suhannak,
Már a város mellett vannak;
Parton ágyú, durrogó,
Kikötést parancsoló.
Hát a révbe igyekeznek;
Hívja őket Gvidon herceg,
Lennének vendégei -
Mindet sorra kérdezi:
„Volt-e árutok temérdek?
Most hajótok hova tér meg?”
S hallja ím válaszukat:
„Behajóztunk nagy utat!
Eladtunk sok acélkardot,
Aranyláncot, ezüstcsattot.
Ám utunk végére jár,
Fordulunk keletre már,
Bujánon túl vitorlázva,
Hős Szaltán cár országába.”
Gvidon búcsúszót rebeg:
„Jó urak, csak menjete!
Szálljatok víg vitorlával,
S Szaltánnak adjátok átal
Hercegi üdvözetem,

S véle nagy tiszteletem.”
Mély hajlások, hosszú bókok,
S mennek a vendég hajósok.
Hercegünk a partra megy -
Már hattyúja ott lebeg.
Szól Gvidon: „Nagy kín öl engem,
Messzi útra szállna lelkem!...”
Az a vízre csap megint;
Csepp! csepp! - a hercegre hint:
Száll Gvidon, mint csöpp legyeecske,
Lenn víz, fenn ég végtelenje;
Hamar a hajón terem,
Be egy részbe hirtelen!

Lengeteg szél fújdogál,
A hajócska szállva száll,
Bujánon túl vitorlázva,
Hős Szaltán cár országába.
Int feléjük messziről
A rég áhitott öböl.
Csak kikötnek s már sietve
Mennek Szaltán cár elejbe,
Ám utánuk röppen ő,
Hősünk is, a vakmerő.
Minden arany, minden ódon,
Koronásan ül a trónon
A nagy cár, Szaltán, a hős,
Homloka ím gond-redős.
Babariha s a takácsné,
Meg a félszemű szakácsné,
Három rút varangy csücsül
Mérgeesen a cár körül.
Ülteti hajósait le,
S kérdi cárjuk, lesve szinte:
„Merre vitorláztatok?
Hány világot láttatok?
Tengeren túl a nép boldog?
Esnek-e még csuda dolgok?”
S hallja ím válaszukat:
„Behajóztunk nagy utat!
Tengeren túl a nép boldog;
Láttunk is egy csuda dolgot:
Szigetet a tengeren,
Várost ama szigeten,
Abban arany tornyok s termék,
Dús templomok, ékes kertek,
Palota előtt fenyő,
Alatta egy illegő
Mókus ül kristálykalitban,

Mókás mokus, illan-villan,
Kis dalocskát dúdoló,
A foga közt mogyoró.
Hát azon csudálkozhatnak:
Színarany a héja annak,
Smaragdkő a belseje.
És a mokus élete?
Mellette szolgáló strázsa,
S egy kincstárnok ajtajába,
Ha ott marsol a sereg,
Mókusunknak tiszteleg.
Aranyhéjból sok pénzt vernek,
Hajigálja csak a gyermek,
S hordja a felnőtt, ahány,
A smaragdot vékaszám;
Ott nem látsz sehol egy házat,
Csak tündöklő palotákat.
Gvidoné az a sziget,
Aki hódoló híved!”
Szaltánban megáll a lélek.
Annyit mond: „Ha addig élek,
Látnom kell e csudahont,
S hercegét, dicső Gvidont.”
Szakácsasszony, takácsasszony,
S Babariha napamasszony
Arra kéri cár-urát,
Ne higgyen ilyen csudát.

Hangja mint az éjszakáé,
Szól sötéten a takácsné:
„Még talán az is csuda,
Hogy követ rág mókusa?
Hogy smaragd lenne a magja,
S aranyhéjjal egybe rakja?
Ezzel el nem ámítasz,
Hátha csudád nem igaz!
Más csudát hallj - nincsen párja
Zúgva forr a tenger árja
És tombolva háborog,
Tépdesi a partfokot.
Víz fröccsen a partra szerte,
S íme, ott a partra vetve
Harminchárom jó vitéz,
Pikkelyvértben, vívni kész;
Daliások, karesúk, szépek,
Mind egyforma, ifjú, délceg
Óriásnak mondható -
Velük Csernomor apó.
Ez csuda - jobbat ki mondhat?

Nem tudok csudát nagyobbat!”
Hallgat a vendégsereg,
Vitaszó ott nem pereg.
Néz Szaltán cár hüledezve;
Dong dühödten a legyecke,
S megcsípi - röpködve szét -
A takácsné bal szemét.
Telleget az rettenettel,
Könnybe lábadt vaksi szemmel.
Hajsza indul: „Üsd agyon!
Most!... Hamar!... Az asztalon!
Ott repül... Ohó, elkaplak!
Ej, te!” - Huss, ihol az ablak,
És a légy a tengeren
Hazaszálldos csendesen.

Néz Gvidon a parton állva
A morajló tengerárra,
S hát, hol ég-víz összeér,
Hattyú bukdos, hófehér.
„Üdvözöllek, ifjú herceg!
Oly borús vagy, mint a felleg;
Mondd, mi bánt olyan igen?” -
Kérdi tőle szelíden.
Sóhajt az: „Nagy kín öl engem,
Abban kell itt sínyledeznem:
Van egy csuda, nem titok,
Melyet én úgy áhitok!”
„Mire vágysz? Milyen csudára?”
„Zúgva forr a tenger árja
És tombolva háborog,
Tépdesi a partfokot.
Víz fröccsen a partra szerte,
S íme, ott a partra vetve
Harminchárom jó vitéz,
Pikkelyvértben, vívni kész;
Daliásak, karcsúk, szépek,
Mind egyforma, ifjú, délceg
Óriásnak mondható -
Velük Csernomor apó.”
Szól hattyúja: „Hercegem, te!
Én nem búsulnék helyedbe;
Azt a csudát ismerem,
Hadd a bú-bajt, kedvesem!
Ama híres harminchárom
Jó vitéz testvér barátom,
Siess haza mielőbb,
S várj nyugodtan - jönnek ők.”

Bánatát ím sutba dobja,
S tenger ellen, bástyafokra
Ül a herceg, s várva vár -
Szirtre csapdos fel az ár,
Víz fröccsen a partra szerte,
S íme, ott a partra vetve
Harminchárom vívni kész
Pikkelyvértes jó vitéz.
Elindulnak párosával;
Elöl galambősz hajával
Vén apóka lépeget,
Vezetvén a sereget.
Fut vendégei elejbe
Gvidon a partra sietve;
Vára népe is szalad.
Szól apó, a kedves agg:
„Ékes hattyú küldött minket,
Nyájas szóval arra intett,
Álljunk lenn a sánc alatt,
S védjük büszke váradat.
Mától fogva nappal-éjjel
Ne törődj te semmi vésszel:
Tengermélyből feljövünk,
S téged bátran őrizünk.
Látsz bennünket nemsokára,
De most vissza, tengerárba,
Mert fullaszt itt a világ.”
S lebuknak a daliák.

Szél fuvintgat, langy lehelet,
Part felé hajó közelget,
Árbocán vászon dagad,
Fröccsen szét orrán a hab.
Sziklás part felé suhannak,
Már a város mellett vannak,
Parton ágyú, durrogó,
Kikötést parancsoló.
Hát a révbe igyekeznek;
Hívja őket Gvidon herceg,
Lennének vendégei -
Mindet sorra kérdezi:
„Volt-e árutok temérdek?
Most hajótok hova tér meg?”
S hallja ím válaszukat:
„Behajóztunk nagy utat!
Szilaj doni paripákat
Elcseréltünk jónehányat.
Ám utunk végére jár,
Fordulunk keletre már,

Bujánon túl vitorlázva,
Hős Szaltán cár országába.”
Gvidon búcsúszót rebeg:
„Jó urak, csak menjete!
Szálljatok víg vitorlával,
S Szaltánnak adjátok átal
Hercegi üdvözetem,
S véle nagy tiszteletem.”
Mély hajlások, hosszú bókok,
S mennek a vendég hajósok.
Hercegünk a partra megy -
Már hattyúja ott lebeg.
Szól Ovidon: „Nagy kín öl engem,
Messzi útra szállna lelkem!...”
Az a vízre csap megint,
Csepp! csepp! - a hercegre hint:
Icipici lett a herceg.
Kis dongócska, cseppnyi szerzet,
Züm-züm, száll a tengeren,
Hamar a hajón terem,
És leszállva észrevétlen,
Mebúvik egy repedésben.

Lengeteg szél fújdogál,
A hajócska szállva száll,
Bujánon túl vitorlázva,
Hős Szaltán cár országába.
Int feléjük messziről
A rég áhított öböl.
Csak kikötnek s már sietve
Mennek Szaltán cár elejbe,
Ám utánuk röppen ő,
Hősünk is, a vakmerő.
Minden arany, minden ódon,
Koronásan ül a trónon
A nagy cár, Szaltán, a hős,
Homloka ím gond-redős.
Szakácsasszony, takácsasszony,
S Babariha napamasszony
Hárman nézdelik a cárt,
Négy szemmel - több ügyse lát.
Ülteti hajósait le,
S kérdi cárjuk, lesve szinte:
„Merre vitorláztatok?
Hány világot láttatok?
Tengeren túl a nép boldog?
Esnek-e még csuda dolgok?”
S hallja ím válaszukat:
„Behajóztunk nagy utat!

Tengeren túl a nép boldog;
Láttunk is egy csuda dolgot:
Szigetet a tengeren,
Várost ama szigeten,
Csuda jó ott új csudára:
Zúgva forr a tenger árja
És tombolva háborog,
Tépdesi a partfokot.
Víz fröccsen a partra szerte,
S íme, ott a partra vetve
Harminchárom jó vitéz,
Pikkelyvértben, vívni kész;
Daliások, karcsúk, szépek,
Mind egyforma, ifjú, délceg
Óriásnak mondható -
Velük Csernomor apó.
Kél a vízből ősz szakállal,
Hozza népét párosával,
Sánc körül az őrcsapat
Súlyos léptekkel halad.
Olyan harcra szánt sereggel
Az urának félni nem kell;
Gvidoné az a sziget.
Aki hódoló híved!”
Szaltánban megáll a lélek.
Annyit mond: „Ha addig élek,
Látnom kell e csudahont,
S hercegét, dicső Gvidont.”
Szakácsasszony, takácsasszony
Meg se pisszen; napamasszony
Herren csak, Babariha:
„Mit csudáltok annyira?
Parton császálnak az örök?
Azzal én mit sem törődök!
Nyújtsd meséd, elszenvedem,
Csak hát nem csuda nekem!
Híre jár egy más csudának,
Csudák legnagyobbikának:
Él egy messzi cárleány,
Földre szállt tündér talán,
Napot elhomályosító,
Éjszakát világosító,
Csillag s hold a fejdísze,
Süt fehérén messzire,
Termetére ékes páva,
Ingó-ringó a járása,
És ha felcsendül szava,
Mintha forrás zsongana.
Higgyetek a vén szavának,
S ezt nevezzétek csudának!”

Hallgat a vendégsereg,
Egy pisszt ott nem ejtenek.
Szaltán ültiben elképed,
Cárfiban gyúlik a méreg,
De nem bántja, zsongva szét,
Vén Babariha szemét,
Zümmögélve-döngicsélve
Csak leszáll az orrhegyére,
S csíp belé fullánkosat,
Dagad is, hogy még olyat!
Támad nagy zshivaj, de nyomban:
„Ó! Jajjjaj! Itt van! Ott van!
Ide, örök! Arra száll!
Üsse le valaki már!
Megvan! Aj, nem! Én lecsaplak!
Mégse!” - Nyitva ám az ablak,
Huss ki! és a tengeren
Hazaszáll szép csendesen.

Néz Gvidon a parton állva
A morajló tengerárra,
S hát, hol ég-víz összeér,
Hattyú bukdos, hófehér.
„Üdvözöllek, ifjú herceg!
Oly borús vagy, mint a felleg;
Mondd, mi bánt olyan igen?” -
Kérdi tőle szelíden.
Sóhajt az: „Nagy kín öl engem,
Abban kell itt sínyledeznem:
Pár jut minden ifjúnak,
Én vagyok félszárnyú csak.”
„Mondd csak, választottál volna?”
Felel Gvidon vágyakozva:
„Él egy messzi cárleány,
Földre szállt tündér talán,
Napot elhomályosító,
Éjszakát világosító,
Csillag s hold a fejdísze,
Süt fehéren messzire,
Termetére ékes páva,
Ingó-ringó a járása,
És ha felcsendül szava,
Mintha forrás zsongana.
Mondd, igaz e lány személye?”
S pillog hattyújára félve.
Néz a hattyú messzire,
Nagy sokára szól íme:
„Van olyan lány a világon,
De a nő - hidd el, barátom,

Nem kesztyű, mit lehúzol,
És az övedbe dugol.
Mondok bölcs tanácsot egyet:
Ezt előbb meghányjad-vessed,
Mert ha valahol hibás,
Jó későbbben a sírás.”
De csak kunyerált a cárfi,
Hogy ne kelljen állni-várni,
Ő megfontolt már jövet
Mindent, ami csak jöhet,
S indulna akármi messze
Azt a cárleányt keresve,
Gyalogszerrel is akár,
Csak meglássa végre már.
Sóhajt csak a hattyú erre:
„Nem kell útra kelni messze,
Társadat most láthatod,
Mert a cárleány - én vagyok.”
Villan tolla, szárnya lebben,
Már fenn száll a fellegekben,
Tenger fölül partra száll,
Bokrok közé a madár,
Hószín tollát ím lehányja,
S áll elé a cár leánya:
Csillag s hold a fejdísze,
Süt fehérén messzire,
Termetére ékes páva,
Ingó-ringó a járása,
És ha fölcsendül szava,
Mintha forrás zsongana.
Gvidon herceg átkarolja,
Repesőn mellére vonja,
Szíve csordultig tele,
Siet anyjához vele.
„Aj, úrnőm te, jó anyácskám
- Mondogatja térden állván -,
Asszonyt hozott gyermeked,
Szorgos, jó menyet neked;
Áldásért állunk elédbe,
Engedelmet remélve.
Áldj meg, és kívánj reánk
Boldog életet, anyánk.”
És a földön már a térdük;
Szent ikont tartván fölébük
Anyjuk sírva így rebeg:
„Áldásommal éljete.”
Nem soká csúrik-csavarják,
Hamar lagzijukat lakják,

S várják - nap, hét, hó de megy! -
Lányt vagy fiút szül Lebegy.

Szél fuvintgat, langy lehelet,
Part felé hajó közelget,
Árbocán vászon dagad,
Fröccsen szét orrán a hab.
Sziklás part felé suhannak,
Már a város mellett vannak;
Parton ágyú, durrogó,
Kikötést parancsoló.
Hát a révbe igyekeznek;
Hívja őket Gvidon herceg,
Lennének vendégei -
Mindet sorra kérdezi:
„Volt-e árutok temérdek?
Most hajótok hova tér meg?”
S hallja ím válaszukat:
„Behajóztunk nagy utat!
Nem ingyenbe adtunk-vettünk,
Csempész árut rejtegettünk.
Ám utunk végére jár,
Fordulunk keletre már,
Bujánon túl vitorlázva,
Hős Szaltán cár országába...”
Gvidon búcsúszót rebeg:
„Jó urak, csak menjete!
Mikor hazafelé szálltok,
Víg szél hajtsa vitorlátok!
S Szaltánnak, ki uratok,
Üzenetet mondjatok:
Eljöveteletét ígérte,
De mikor ér ide végre?!
Vigyétek üdvözetem.”
Mennek hát seregesen.
Gvidon herceg most nem mozdul,
Otthon marad asszonyostul.

Lengeteg szél fújdogál,
A hajócska szállva száll,
Bujánon túl vitorlázva,
Hős Szaltán cár országába.
Int feléjük messziről
A rég áhított öböl.
Csak kikötnek s már sietve
Mennek Szaltán cár elejbe.
Cárjuk ül a trónusán,
Koronával homlokán.
Szakácsasszony, takácsasszony,

S Babariha napamasszony
Hárman nézdelik a cárt,
Négy szemmel - több ügyse lát.
Ülteti hajósaít le,
S kérdi cárjuk, lesve szinte:
„Merre vitorlázatok?
Hány világot láttatok?
Tengeren túl a nép boldog?
Esnek-e még csuda dolgok?”
S hallja ím válaszukat:
„Behajóztunk nagy utat!
Tengeren túl a nép boldog;
Láttunk is egy csuda dolgot:
Szigetet a tengeren,
Várost ama szigeten,
Arany tornyok, fényes termek,
Dús templomok, ékes kertek,
Palota előtt fenyő,
Alatta egy illegó
Mókus ül kristálykalitban,
Mókás mókus, illan-villan,
Kis dalocskát dúdoló,
A foga közt mogyoró.
Hát azon csudálkozhatnak:
Színarany a héja annak,
Smaragdkő a belseje.
Mindig strázsa van vele.
S hát csudák jönnek csudákra:
Zúgva forr a tenger árja
És tombolva háborog,
Tépdési a partfokot.
Víz fröccsen a partra szerte,
S íme, ott a partra vetve
Harminchárom jó vitéz,
Pikkelyvértben, vívni kész,
Daliásak, karcsúk, szépek,
Mind egyforma, ifjú, délceg
Óriásnak mondható -
Velük Csernomor apó.
Olyan harcászánt sereggel
Az urának félni nem kell.
És a hercegné! Olyat
Nem találász csudát sokat!
Napot elhomályosító,
Éjszakát világosító,
Csillag s hold a fejdísze,
Süt fehérén messzire.
Gvidon hercegé e város,
Híre hét országra szálldos.
Küldi új üdvözletét,

Bár neheztel kicsikét,
Mert utaztodat ígérted,
De hiába üzen érted.”

Nem bírja tovább a cár -
Hajóhada készen áll.
Szakácsasszony, takácsasszony,
S Babariha napamasszony
Arra kéri cár-urát,
Ne higgyen ilyen csudát.
Dehogyis hallgatna rájuk,
Mérgesen dobbant a cárjuk:
„Cár vagyok-é, vagy kölyök?
Csönd legyen már, ördögök!
Még ma indulok!” - kiáltja,
S teremajtaját bevágja.

Gvidon bástyafokra ül,
Tenger-nézve elmerül:
Most nem zúg az háborogva,
Alig mozdul egy-egy fodra.
S lám, a távol szemhatár
Szélén sok-sok gálya száll;
Jó a messzi vízen átal
Hős Szaltán hajóhadával.
Dobban a herceg szíve,
Fölkiált ott ültibe:
„Héj, anyámasszony, te árva!
Ifjú hitvesem, te drága!
Ím, hajók! hajók, azám!
S rajtuk pedig jó apám!”
Nézzel távcsövén a herceg,
Míg a sok hajó közelget.
Áll Szaltán fedélzetén,
Távcsövével a szemén.
Szakácsasszony, takácsasszony,
S Babariha napamasszony
Áspis kígyóként figyel
A vidéken messzi el.
Ágyú dörren, messze hangzó,
Bongva konduló harangszó;
Gvidon már a parton áll,
Szaltán népe partra száll.
Szakácsasszonyt, takácsasszonyt,
S Babariha napamasszonyt,
S elöl Szaltánt vezetik -
Ámul-bámul mindegyik.

Várkapun ím beljebb térnek,
Felragyognak kardok, vérték;
Harminchárom jó vitéz
Őrködik ott, vívni kész,
Daliásak, karcsúk, szépek,
Mind egyforma, ifjú, délceg
Óriásnak mondható -
Velük Csernomor apó.
Lép Szaltán cár az udvarba:
A fenyő ott, és alatta
Kicsi mókus, dúdoló;
Ott az aranymogyoró.
Kiharapja aranymagját,
Zsákba gyűjtögeti nagyját.
Körülte az udvaron
Színaranyhég, nagy halom.
És csuda jó új csudára...
Ím Gvidon hitvese-párja:
Csillag s hold a fejdísze,
Süt féhéren messzire,
Termetére ékes páva,
Ingó-ringó a járása;
Gvidon anyját vezeti.
Néz a cár - megismeri.
Hős Szaltán szíve megdobban:
„Csak nem ő az? Ó, valóban!”
Elakad lélegzete.
Két szeme könnyel tele.
Hú párját magához vonja,
Néz menyére, néz Gvidonra;
Roskadnak az asztalok -
Nagy lakomát csapnak ott.
Szakácsasszony, takácsasszony,
S Babariha napamasszony
Futkos háromfele már,
És nyomukba fut a cár.
Vétkét mindhárom bevallja
Sírdogálva, szipogatva;
Szaltán megbocsát nekik,
Mehet haza mindegyik.
És leül - elő kupája!
Néz hamarost az aljára.
Volt kupám, csurdig tele,
De csak bajszom ért bele.

Mese a halászlól meg a kis halról

Öregember, öregasszonyával,
Kék tengernek partján éldegélt.
Éldegéltek öreg sárkunyhóban
Harminchárom esztendeje már.
Öregasszony fonta fonalát.
Öregember halászgatni járt,
Hálóját először kiveti.
Nincs más benne - csak tengeri giz-gaz.
Hálóját másodszer kiveti,
Tele van az hínárral, moszattal.
Hálóját harmadszor kiveti,
Nincs más benne, mint egy kicsi hal,
Csakhogy az a kicsi hal aranyhal!
S az aranyhal szája szóra nyílik
S emberhangon ekkép esdekel:
„Engedj, öreg, vissza, vár a tenger,
Váltságdíjat kapsz értem, ha kell,
Teljesítem, bármit is kívánnál.”
Megijedt a halász a csodától:
Itt halászik harminchárom éve,
Sosem hallott még halat beszélni.
Az öreg a halat elbocsátja
S szól utána kedvesen becézve:
„Isten veled, szép aranyhalacska!
Nem kell nekem váltságdíj tetőled.
Menj, siess a kék tenger vizébe,
Bolyongani szabad messzeségbe!”
Ballag haza öregasszonyához,
Szól neki a félelmes csodáról:
„Nem fogtam ma, csak egy kis halacskát,
Aranyhal volt, nem akármilyen hal,
Szólt a kis hal, úgy, ahogy mi szólunk,
Kéredzkedett kék tengerbe vissza,
Váltságdíjat érte felajánlott,
Váltságdíjat, amit én kívánok.
Váltságdíjat venni féltem én,
Kék tengerbe visszaeresztettem.”
Öregasszony az öreget szidja:
„Ó, te mamlasz, ó, bolond fajankó!
Hogy nem vettél váltságot a haltól!
Legalább egy teknőt kérj nekem,
A mienk már szétrepedt egészen.”

Megy az öreg kék tenger partjára.
Látja, hogy a tenger fodrozódik.
Parton áll, az aranyhalat hívja.
Odaúszik és kérdi az aranyhal:
„Öregapó, hát neked mi kell?!”
Szól az öreg, mélyen meghajolva:
„Szánj meg engem, ó, aranyhal úrnő,
Én az öregasszonytól kikaptam,
Nem hagy nyugton engem, öregembert.
Elzavart: új teknő kell neki,
A mienk már szétrepedt egészen.”
Azt feleli erre az aranyhal:
„Ne búsulj hát, menj isten hírével.
Meglesz majd az új teknő - ne félj.”
Ballag haza öregasszonyához,
Új teknőt lát az öregasszonymál.
Öregasszony szitokkal fogadja:
„Ó, te mamlasz, ó, bolond fajankó!
Teknőt kértél, ó, te málé, teknőt!
Azt hiszed tán, nagy dolog egy teknő?
Fordulj vissza, szólj az aranyhalnak:
Kérj tőle egy szép falusi házat!”

Megy az öreg kék tenger partjára.
Látja, hogy már elborul a tenger.
Parton áll, az aranyhalat hívja.
Odaúszik s kérdi az aranyhal:
„Öregapó, hát neked mi kell?!”
Szól az öreg, mélyen meghajolva:
„Szánj meg engem, ó, aranyhal úrnő,
Szidalommal várt az öregasszony,
Nem hagy nyugton engem, öregembert.
Házat akar a rigolyás asszony.”
Azt feleli erre az aranyhal:
„Ne búsulj hát, menj isten hírével.
Nem kell félned: meglesz majd a ház.”

Megy az öreg kunyhója felé:
Kunyhójának nyoma sem maradt.
Áll az új ház, szép tisztaszobástul,
Kéményestül, cserepestetöstül,
Kapuszárnya erős tölgyfa deszka.
Ablakában ül az öregasszony,
Mindhiába - csak urát szapulja:
„Ó, te mamlasz, igazi fajankó!
Házat kértél, mafla, parasztházat!
Fordulj vissza, szólj az aranyhalnak:

Nem leszek én durva parasztasszony,
Leszek inkább ősnemes nagyasszony.”

Megy az öreg kék tenger partjára.
Látja, hogy már háborog a tenger.
Parton áll, az aranyhalat hívja.
Odaúszik s kérdi az aranyhal:
„Öregapó, hát neked mi kell?!”
Szól az öreg meghajolva mélyen:
„Szánj meg engem, ó, aranyhal úrnő,
Még bolondabb lett az öregasszony,
Nem hagy nyugtán engem, öregembert.
Nem lesz többé durva parasztasszony,
Akar lenni ősnemes nagyasszony.”
Azt feleli erre az aranyhal:
„Ne búsulj hát, menj isten hírével.”

Ballag haza öregasszonyához.
No de mit lát? Kastélyt, tornyosat.
A tornácon áll az öregasszony,
Kis subája drága cobolyprémből,
Arany brokát fõdi fejebúbját,
Nyaka körül nehéz igazgyõngyök,
Aranygyûrûk csillognak kezén,
Lábán piros csizma kordovánból.
Körülötte cselédek sűrõgnek,
Veri õket, hajukat cibálja.
Szól az öreg, öregasszonyához:
„Adjonisten, nemesasszony úrnóm!
Ugye, most már megnyugszik a lelked?”
Ráripakodik az öregasszony -
Szolgálni az istállóba küldi.

Múlik egy hét, elmúlik a másik,
Még bolondabb lesz az öregasszony,
Az öreget újra kérni küldi:
„Fordulj vissza, szólj az aranyhalnak:
Nem leszek már ősnemes nagyasszony,
Leszek inkább nagyhatalmú cárnõ.”
Megijedt az öreg, kifakad:
„Mi lelt asszony, bolondgombát ettél?
Azt sem tudod, hogy kell lépni, szólni,
Rajtad nevet majd az egész ország.”
Erre mérges lett az öregasszony,
Szegény urát jól pofonúti.
„Mit merészelsz, muzsik? Feleselni,
Ősnemes nagyasszonnyal, velem?
Míg szépen vagy, mégy a tengerpartra,
Vagy ha nem mégy, vitetlek erõvel!”

Megy az öreg, megy a tengerpartra,
Látja, hogy már sötét az a tenger.
Parton áll, az aranyhalat hívja.
Odaúszik s kérdi az aranyhal:
„Öregapó, hát neked mi kell?”
Szól az öreg meghajolva mélyen:
„Szánj meg engem, ó, aranyhal úrnő,
A vénasszony újra megbolondult:
Nem lesz többé ősnemes nagyasszony,
Akar lenni nagyhatalmú cárnő.”
Azt feleli erre az aranyhal:
„Ne búsulj hát, menj isten hírével.
Ne félj: cárnő lesz az öregasszony.”
Ballag haza öregasszonyához.
Mi ez? Cári palota előtt.
Kit lát benne? Öregasszonyát.
Ott ül asztalánál, ő, a cárnő,
Kiszolgálják nemesek, bojárok,
Töltögetnek délibort neki -
Eszik hozzá fűszeres kalácsot,
Körülötte rettenetes őrség,
Vállukon a rettenetes fejsze.

Több se kell a rettegő öregnek -
Vénasszonya lábához letérdel.
„Adjonisten, rettenetes cárnő!
No de most már megnyugszik a lelked?”
De az öregasszony rá se néz,
Parancsot ad: ki vele, ne lássa!
Odafutnak nemesek, bojárok,
Az öreget ütik, taszigálják,
Szaladnak az ajtónálló örök,
Fejszéikkel majdhogy felapítják.
Látja a nép, nagyot nevet rajta:
„Úgy kell neked, vén ostoba birka!
Tanulhattál, pipogya fajankó!
Bolond, aki más szekerét tolja!”

Múlik egy hét, elmúlik a másik,
Még bolondabb lesz az öregasszony.
Udvaroncokat szalajt uráért,
Megkeresik, hurcolják elébe.
Szól az öregasszony az öreghez:
„Fordulj vissza, szólj az aranyhalnak:
Nem leszek én nagyhatalmú cárnő,
Leszek inkább tenger királynője,
Lakom inkább óceán-tengerben,

Ott szolgáljon engem az aranyhal,
Ő legyen majd futosó cselédem.”

Most az öreg nem mer feleselni,
Nem mer még egy árva szót se szólani.
Megy immár a kék tenger partjára,
A tengeren lát fekete orkánt,
Dagadoznak haragvó hullámok
Száguldanak, vonítanak, bögnnek.
Parton áll, az aranyhalat hívja,
Odaúszik, kérdi az aranyhal:
„Öregapó, hát neked mi kell?”
Szól az öreg, meghajolva mélyen:
„Szánj meg engem, ó, aranyhal úrnő!
Mit tegyek az átkozott banyával?
Akar lenni tenger királynője,
Akar élni óceán-tengerben,
Azt akarja, szolgálj te magad,
Te magad légy futosó cselédje.”
Nem szól erre semmit az aranyhal,
Loccsan egyet farka a habokban.
Beleúszik tenger mélységébe.
Vár válaszra, vár a tengerparton,
Elunja az öreg, hazaballag -
Látja újra: előtte a kunyhó,
A küszöbén ül az öregasszony,
Lába előtt ott a törött teknő.

Mese a pópáról meg Baldáról, a szolgájáról

Volt egy pópa,
Fél-habóka,
Elment egyszer a vásárba,
Hogy valami portékát vásálna.
Ki jó vele szembe? Balda,
Ott téblábolt erre-arra.
„Talpon már ilyen korán,
Mi jó kéne, szent atyám?”
Szólt az: „Szolga kéne, nem más:
Szakács, lovász, házverő ács
Egy személyben, de ilyet
Olcsó bérért hol lelek?”
„Nálam jobbat nem találsz a földön
- Felelt Balda -, elszegődöm.
Három fricska homlokodra: évi bérem,
Ennem tönköllyel beérem.”
Veszi fontolóra.
Vakarja fejét a pópa,
Milyen fricska, attól függ ez,
No valahogy majd csak meglesz.
„Jól van - mozdul szóra szája -,
Eb, aki megbánja.
Állj be hozzám. Lássam nyomban,
Ki a legény a dologban.”
Szolgál Balda a pópánál,
Istállóban a szalmán hál,
Enni eszik többet négynél,
Dolgozik is többet hétnél.
Tesz-vesz kora pitymallatkor,
Befog, szánt, megtér a tagból,
Tüzet rak, tyúkot monyász,
Szedi, süti kemencében a tojást.
Pópáné szól: derék Balda!
Pópalány szól: esz a bú miatta!
Pópafinak „páppá” ő is.
Balda dajkál, főz pempőt is.
Csak a pópának soha
Nincs hozzá egy jó szava.
Az az alku - haj, egykettő
Kitelik már az esztendő!
Nem eszik, nem alszik tőle,
Fáj feje-csontja előre.
Be is vallja asszonyának:
„Így s így volt - most mit csináljak?”

A fehérség leleményes,
Ért fortélyhoz, efféléhez.
Mond az asszony: „Tudok módot,
Hogy vessük el ezt a gondot.
Parancsolj rá olyat, hogyha
Véghezvinné, beleholna.
Nem teszi hát, s te bér nélkül kidobod:
Épen marad homlokod!”
Derül a pópa orcája,
Bátrabban néz már Baldára.
„Gyere - mondja - , ide hozzám,
Hallgass szómra, drága szolgám.
Elvállalta a sátán-had,
Hogy amíg élek, dézsmát ad,
Szép summa volt, mondhatom,
S három éve - nem kapom!
Hajtsd be te! Edd meg a tönkölyöd:
S menj, szorítsd fizetésre az ördögöt.”
Balda bólint, nem vitázik,
Megy, megy, megy az Óperenciáig.
Kendert kap, kötélnek csavarintja,
Kötél végét tengerbe hajítja.
Feljön a vén ördög - hallga -:
„Mi nem jót csinálsz itt, Balda?”
„Felkorbácsolom az aljat,
Átkozottak, megcsikarlak!”
Magszeppent az öreg ördög.
„Mért haragszol ránk? Könyörgök!”
„Mért? Még kérde? És a dézsma?!”
Lesz nemulass érte, még ma!
Nem fizettétek, no mostan
Mi fizetünk - alaposan!”
„Ne bánts az a tengert, Balda, nézzed,
Megkapod a dézsmát, az egészet.
Várj, küldöm az unokám a partra.”
- Csak rászédem, azt gondolja Balda.
Fölmerül az ördögfi az aljbul,
Nyávogott mint egy kis éhes kandur.
„Jónapot, szép öcsém, Balda.
Mi dézsma kéne, ha volna?
Dézsmáról, gyehenna uccse,
Nem hallott még Belzebúb se!
No de mindegy - engedünk,
Ha fogadást kötsz velünk,
Azé lesz a teljes dézsma-summa,
Ki a tengert előbb körbe futja.
Készítik már lent a zsákot... Rajta!”
Fakad harsány kacagásra Balda:
„Nézd csak, hol van a fejed,
Versenyt fussak? Én? Veled?”

Te Baldával, énvelem?
Hogy te légy ellenfelem?
Ki eszelt ki ilyen dőreséget?
Várj, hozom a kisöcsémet.”
Megjárta gyorsan az erdőt,
Tapsifülest fogott kettőt,
Zsákba tette (a fi ördög
Addig a parton lődörgött).
Veszi Balda az egyik nyulacskát,
„No, kezdődhet - mondja a - multság.
Még zöldfülű, tejföl-bajszú
Vagy te hozzám, ördögfattyú,
De ne töltsük az időt,
Győzd le öcsémet előbb.
Ezt érd utol. Vigyázz! Indulj!”
S rohant az ördög s a kisnyúl.
Az ördög a tenger partján körbe.
A kis nyúl meg haza az erdőbe.
Nyelvet lógat, képét törli,
Száguld vissza az ördögfi,
A tengert körül szaladta,
Azt hiszi, legyőzve Balda.
Liheg, piheg s mit lát? Balda
A kisöccsét simogatja:
„Elfáradtál, jó öcsém?
Pihenj meg bátyád ölén.”
Megjuhádzik, dirmeg-dörmög,
Behúzza farkát az ördög.
Nézi öcsit sandán, némán,
„No - szól -, essünk túl azon a dézsmán.”
Lent meg így szól: „Estem bajba,
Nagyapa, legyőzött Balda!”
A vén ördög töpreng, ajgat,
De fent Balda újra zajt csap,
Háborog megint a tenger,
Vívja harcát az egekkel.
A kis ördög újra kiszáll:
„Hagyd el! Küldjük fel már, ami jár,
De - látod ezt a jó fütykőst itt?
Válassz célt, amerre tetszik,
Aki ezt messzibb veti,
A dézsma azt illeti.
Félsz egy kis kar-rándulástól? Mire vársz még?”
„Hogy az a felhő jobban kilátsszék,
Azt dobom meg. Azután
Nektek mék már igazán!”
Fut megint nagyapjához az ördög,
Szól remegve: „Újra Balda győzött.”
Csap megesmeg zajt Balda a parton,
Rémíti az ördögöt kitarván.

Jön megint az ördögfi kifúlva:
„Csitulj, itt a dézsma - épp csak újra...”
Ámde Balda közbeszól:
„Nem! Rajtam a sor!
Kikötést most én szabok,
Teneked feladatot.
Most válik el, mennyit ér a fajtád.
Látod azt a deres kancát?
Hát azt a kancát emeld fel,
Félversztányira cipeld el.
Ha elbírod, tied lesz a dézsma,
Ha nem bírod: az enyém, de még ma!”
Szegény ördög néz reá,
Bújik a kanca alá,
Nekikap,
Feszül, majd beleszakad,
Felemeli, lép vele
S menten összerogy bele.
„Nagy buta vagy - mondja Balda -,
Elbújhat az ördög-fajta.
Kézzel sem bírod? hiszen
Én lábam közt elviszem!”
Felült Balda a kancára,
Elnyargalt egy jó versztára.
Fut megint nagyapjához az ördög,
Szól ámulva: „Újra Balda győzött.”
Álltak erre az ördögök körbe,
Nincs más mód: gyűjtik a dézsmát össze,
Rakják Balda vállaira nyögve.
Megy hát haza Balda nagy-zihálva,
Felszökken a pópa, hogy meglátja,
Felesége mögé surran,
Ijedtében összehuppan,
De Balda megleli szépen,
„Itt a dézsma, hol a bérem?”
Szegény pópa,
Homlokát előre tolta.
Első fricska
Padlásig pattintja.
Másodiktól azon mód
Elfeledett minden szót.
Harmadikra szegény pópa
Lett immár egész habóka.
Balda meg az mondta mindahányszor
„Elég volt, atyám, a kapzsiságból.”

Mese a halott cárkisasszonyról és a hét vitézről

Ment a cár, ment messze tájra.
Búcsújától bús a párja,
Árván ablakához ül,
S várja rendületlenül.
Várja hajnaltól sötétig,
Rónán fut nézése végig,
Míg a megnövő sötét
Megfájdítja két szemét.
Néz s nem látja drága társát,
Látja hóvihar futását.
Mely a rét felett süvölt,
Míg fehérré lesz a föld.
Már kilenc hó telt el éppen,
S fürkészként még a messzeségben.
És mikor szenteste lett,
Kisleánya született.
S nem kelt még a nap sugára,
És kit ablaknál a párja
Este-reggel várt haza,
Megjött végre cár-apa.
Csak megállt nézése rajta,
Majd mélységeset sóhajtva
Örömeiben elalélt
És misére már nem élt.

Sírt a cár, csüggedve gyászolt,
Mit tegyen? Ő is hibás volt.
Ám az év szaladva jár,
S újra megnősül a cár.
Nője, nincs túlzás a szóban,
Cári nőnek szép valóban:
Karcsú és magas, fehér.
Észben bárkivel felér;
Csak ne volna büszke, kényes,
Önfejű, irigy s negédes,
Bár az esküvő után
Egy tükröt hozott csupán.
Van tükrének egy varázsa:
Mindig válaszol szavára:
Hogyha tükrével beszél,
Víg és tréfás lesz a kedve,
S így büszkélkedik nevetve:
„Tükröm, tükröm, életem,
Szín-igaz szót mondj nekem:

Nálam föld színén van-é szebb,
Van rózsásabb és fehérebb?”
S erre tükre így felel:
„Cárnóm, nem vitatjuk el,
Nálad nincs a föld színén szebb,
Nincs rózsásabb és fehérebb.”
S cáraszony kacaghatott,
Vállat vont, kacsingatott,
Tükrét nézte felvidulva,
Forgott, pattintott az ujja.
Majd kezét csípőre tette,
S pergő testét nézegette.
S közben észrevétlen, árván,
Csendben felserdült a cárlány,
Benne, mint a szép virág,
Úgy virult az ifjúság.
Jó s szelíd, fehér a színe,
Barna szép szemöldökíve.
Már menyasszony is. Kié?
Jeliszej királyfié.
Vőfély érkezik, s az apja
Már leány-jussát kiadja:
Hét szép cári városát
És száznegyven palotát.
És a lagzi napja már jó,
Öltözködni kezd a cárnő,
Majd tükrét szólítja meg,
Tetszelegve elcseveg:
„Föld színén nő, mondd, van-é szebb,
Van rózsásabb és fehérebb?”
S erre tükre így felel:
„Szép vagy, nem vitatjuk el,
Ámde cárod lánya még szebb,
Még rózsásabb, még fehérebb.”
Hogy felugrik, hogy remeg!
Karját düh lendíti meg,
Drága tükrét földre dobja,
Két sarokkal megtapodja!...
„Ó, hazug, hitvány üveg,
Így bosszantanál te meg:
Hogy bájamhoz mérje báját -
Majd kiverjük mániáját!
Hogy megnőtt, nézzünk oda!
S hogy fehér lett, nem csoda!
Várandós anyját igézet
Fogta meg, míg hóra nézett.
Mégis, mondd, lehetne szebb
És mindenben kedvesebb?
Valld be: párom nincs a bájban;
Bárhol járj a nagyvilágban,

Szebbet nem találsz sehol,
Így van?” S tükre válaszol:
„Cár urad leánya még szebb,
Még rózsásabb, még fehérebb.”
Düh hevíti, gyűlölet,
Mit tegyen, mást nem tehet,
Tükrét pad mögé lecsapja
S tüstént Csernavkát hivatja
- Belső lánya, kedveli -
És parancsot ad neki:
Csalja erdő sűrűjébe,
Ott fenyőhöz kösse élve
S hagyja ott kegyetlenül.
Farkasoknak ételül.
Ördög bír a nők dühével.
Ment Csernavka, ment szegénnyel,
Sűrű rengetegbe ment:
Messze jártak, messze bent,
S rádöbbsent a cár leánya,
Hogy milyen sors vár reája,
S így könyörgött: „Kedvesem,
Mondd, mi bűnöm van nekem?
El ne pusztíts itt, galambom!
Hogyha cárnő lesz a rangom,
Meghálálom gazdagon.”
Az szerette őt nagyon,
Jó is volt a cárleányhoz,
Szánta s nem kötötte fához.
„Csak ne sírj - ez vigasza. -
Ég veled.” S elment haza.
Már a cárnő várva várja:
„Hol van, mondd, a cár leánya?”
Szolgálója így felel:
„Sűrű erdő nyelte el,
Ott áll megkötözve teste,
Majd a vad reátör este,
S nem sokáig szenved ott,
Így korábban lesz halott.”

S szállt a hír, szállt messze tájra:
Elveszett a cár leánya!
Őrli cár-apját a bú.
Jeliszey királyfiú
Készül már, istenhez esdve,
S útra kel, hogy megkeresse
Lelke fényes csillagát,
Ifjú, szép menyasszonyát.

Sűrű közt a szép menyasszony
Hajnalig járt vad harasztton,
Mendegélt, ment, meg nem állt,
S hát egy szép kastélyt talált.
Rávakkant a ház kutyája,
Aztán hízelegve várja:
Már a nagykapun bement:
Tágas udvar, árva csend.
Lépcsőt ér. Hozzá szegődve
Hallgat már az udvar öre
S játszatna is vele.
Záron már a lány keze,
Már az ajtót is kitárja,
És belép egy szép szobába:
Falnál szőnyeges fapad,
Tölgyasztal szentkép alatt,
Csempe-kályha, csempe-padka,
S látja már továbbhaladva:
Jó helyen jár, bízhatik,
Itt csak jó ember lakik!
Híre sincsen itt veszélynek!
S nincs körül egy árva lélek.
Kunt bejárt minden helyet,
Itt is, ott is rendezett,
Meggyújtotta bent a mécset,
Tűz rakásával se késett,
Majd egy hálóhelyre ment,
S elfáradva megpihent.

Délidő jön. Künn mozognak,
Udvaron lovak dobognak,
És hét rózsás-arcú, szép,
Bajszos, jó vitéz belép.
Már az első felkiáltott:
„Láttatok már tisztaságot! -
Valaki rendet csinált
S itt a háziakra várt.
Mondd, ki vagy? Ki jött a házhoz?
Jöjj elő s velünk barátkozz.
Vén ember vagy? Jöjj közel,
Holtig nagybácsink leszel;
Ifjú vagy, piros legényke?
Úgy nézünk rád, mint öcsénkre.
Vénasszony vagy? Légy anyánk,
Így hívunk, s vigyázz reánk.
Lány vagy? Megtartunk magunknak.
Kedves testvérnek, húgunknak.”
Hát a cárleány kijön,
Illedelmesen köszön,

Mélyet hajlik elfogulva,
S engedelmet kér pirulva,
Hogy vendégül jött ide,
Bár nem hívta senki se.
S míg figyelnek szép szavára,
Tudják már: a cár leánya;
Szépsarokba ültetik,
Piroggal vendégelik,
Kínálgatják pálinkával,
Tálcán töltött kispohárral;
Mindhiába van teli:
Ajka meg sem ízleli,
Csak pirogból tör picinykét,
Azzal ízesíti ínyét,
Fárasztó, nagy út után
Ő csak ágyacskát kíván;
Ezt megértik egy szavára,
Elkísérik szép szobába
S ott hagyják magára őt:
Adjon álma új erőt.

Nap fogy s új nap jó utána,
S hét vitéznél cárleánya
Künn az erdőn lakva rég,
Ott magát nem unja még.
Már homályos virradatban
Indul mind a hét, csapatban,
Messze járnak jó lovon,
Vadkacsát lőnek tavon,
Ott vadászva elmulatnak,
Szaracént üznek, kutatnak,
Vagy két széles váll felett
Ütnek el tatárfejet,
Messze vágatnak nyilazva,
Erdőn vad cserkeszt riasztva.
S addig házuk asszonya
Nem mulaszt semmit soha,
S renddel várja tiszta házban.
Nincs ellenkezés szavában,
S ellent ők sem mondanak.
S napjaik csak szállanak.

Mind szerelmes lett a lányba,
És hozzá a szép szobába
- Még a nap meg sem jelent -
Egyszer mind a hét bement.
S szól a legnagyobb: „Leányunk,
Mint húgocska élsz te nálunk,
Megszerettünk mind: heten,

S mind elvinnénk szívesen.
Nem lehet. Válassz közülünk
S békíts meg, hogy mind örüljünk,
Egynek mátká-esküt adj,
Hatnak »kishúgom« maradj
S gondozó kezed ne vedd el.
Mért intesz nemet fejeddel?
Válasz ez? Talán kosár?
Lányunk más kérére vár?”
S szólt a lány: „Ti jó vitézek,
Kik »húgocskának« becéztek,
Őszintén szólok; ha nem,
Egy-helyemben istenem
Mindörökre megmarasszon -
Én másé vagyok, menyasszony.
Mindegyiket kedvelem,
Egyformák vagytok nekem
Bátorságra, éles észre,
Ám szívemnek van vitéze
S kedvesebbet nem talál
Jeliszey királyfinál.”

Alltak s szóval sem zavarták.
Csak tarkójukat vakarták.
„Szó, mely kér, még nem hibás
- mond az első -, megbocsáss.
Erre vissza szó ne térjen.”
„Nem haragszom én - szerényen
Így felelt a cárleány -
S válaszom sem bűn talán.”
És a kérők meghajoltak,
Rendre, csendben elvonultak,
S egyetértve mind a hét
Élte régi életét.

S közben ádáz mostohája
Gondolt még a cárleányra,
Nem bocsátott meg neki,
Sőt tükrét sem tűrheti,
Meggyűlölte, megvetette;
Végre mégis kézbe vette
És megint eléje ült,
Nagy haragja csendesült.
Pávaskodva néz tükörbe
És mosollyal kérdi tőle:
„Tükröcském, köszöntelek!
Mondj igaz szót, kérdelek:
Nálam föld színén van-é szebb,
Van rózsásabb és fehérebb?”

S erre tükre így felel:
„Szép vagy, nem vitatjuk el,
Ám ki hír nélkül, szerényen
Tölgyeserdő sűrűjében,
Hét vitéz házában él,
Szebb nálad s mindenkinél.”
Dúlt-fúlt, Cservankát kereste:
„Hogy mertél megcsalni, beste?” -
Vad haraggal rárivall.
Az tüstént mindent bevall.
Most az ádáz nő ijeszti,
Piszkavassal üzni kezdi
S úgy kegyelmez csak neki,
Hogyha azt kivégezi.

Egyszer font a cár leánya
S ablaknál ülve várja
Kedves testvérbátyjait.
Lépcsőnél az eb vonít.
Ablakán kinéz vigyázva:
Hát egy kolduló apáca
Jön felé a telken át
S üzi bottal a kutyát.
„Várj csak, jó anyóka, várj csak!
Tüstént szólok én kutyánknak,
Csak ne félj, megvédelek
És meg is segítelek.”
És a kolduló kiáltja:
„Ó, te kedves kis leányka!
Lásd, az átkozott eb itt
Foggal szinte szétszakít.
Hogy rohan rám, majd megenne!
Jöjj mellém.” A lányka menne,
Már kezében a kenyér,
Lépne, ám amint kiér,
Lábánál csahol kutyája,
S őt a nőhöz nem bocsátja,
És ha az felé halad,
Mérgebben, mint a vad,
Rátör vészesen morogva.
„Ez rosszul aludhatott ma -
Szól a lány. - Kapd el! Dobom!
Kis kenyérdúc, vándorom.”
S ott van már anyó kezében;
„Köszönöm - köszönte szépen -
Isten áldja meg szíved,
Most majd én dobok neked!”
S látva, hozzá el nem érhet,
Egy aranysárgára érett,

Pompás almát dob neki.
Nyí az eb s magát veti...
Fogja, mint labdát, a cárlány.
„Jó gyümölcs, edd meg ma, drágám.
Én meg köszönöm neked
- Szól anyó - ebédemet.”
Mehajolt előtte mélyen
S elveszett a sűrűségben...
Fenn a lépcsőn sír az eb,
Hangja mind keservesebb,
Futkos, búsan néz a lányra,
Mintha állat-szíve fájna.
Mintha mondaná neki:
„Dobd el!” Ő dédelgeti,
Simogatja gyenge kézzel:
„Jó kutyám, mi baj? Mit érzel?
Csend! Feküdj!” - nyugtatva szól
És bemegy. Bezárja jól
Ajtaját, ablakhoz ül le,
Ott fonásba elmerülne
S várná: jó a hét vitéz?
Ám csak almájára néz.
Nem látott ily ritka-szépet,
Mily aranysárgára érett,
Illatával hív, ígéz,
Tán méz-íz van benne, méz!
Héján magja átsötétlik,
Vár, gondolja, vár ebédig,
Ámde nem várhatta ki:
Rózsaszájához viszi,
Húsából harap darabkát
És lenyel egy kis falatkát...
Kábul, fogy lélegzete,
Elborul eszmélete,
Szép aranysárgás gyümölcse
Halvány kézből hull a földre,
Szeme fordul s fennakad,
S fejjel a szentkép alatt,
Fal mellett lehull a padra,
Némán, életjelt sem adva...

Testvér-bátyák kis hada
Új kalandról tér haza.
Hát eléjük fut kutyájuk,
És csaholva néz reájuk,
S visszafut, s utat jelez,
Még vonít is. „Rossz jel ez -
Mondogatják megriadva: -
Jaj, reánk nagy baj szakad ma!”

És belépnek - jaj! S az eb
Még dühödtebb, mérgesebb.
Ott az alma! Jó nyomon van,
Rárontott s lenyelte nyomban.
Felfordult s kiszenvedett,
Mert az alma mérgezett.
Csüggedt fejjel, búsan ott áll
Mind a hét a szép halottnál,
Halk imával elviszik,
Holt módjára díszítik,
Készülnének már temetni,
Ámde jó meghányni-vetni:
Oly szelíden fekszik ott.
Álom-ölbe hullhatott?
Mintha édesen pihenne,
Csak lélegzet volna benne!
S vártak még három napot,
De nem ébredt fel. Halott.
Tartanak nagy gyászt, utolsót,
Hoztak egy kristály-koporsót,
Abba tették kincsüket,
Cárleány-testvérüket.
Egy nagy puszta hegy van arra,
Ott hat oszlophoz csavarva
Felfüggesztik láncokon,
Éjfél ül a hegyfokon.
Hogy gonosz kéz elkerülje,
Rácsot is vontak körüle.
Mind a hét földig hajolt
S szólt az első: „Drága holt,
Hadd ringasson itt az álom,
Bájad itt a rossz világon
Gazság áldozatja lett,
Menny fogadja lelkedet.
Kedves voltál, drága lélek -
Minekünk s a vőlegénynek...
Senki párja nem leszél,
Sír ölelt meg, sír vesz el.”

Aznap adáz mostohája
Azt a jóhírt egyre várja,
Jóstükrét előveszi
És megint megkérdezi:
„Föld színén, mondd, no van-é szebb,
Van rózsásabb és fehérebb?”
S erre tükre így felel:
„Szép vagy, nem vitatjuk el,
Nincs is nő a föld színén szebb,
Nincs rózsásabb és fehérebb.”

Jeliszej királyfiú
Járja útját s szomorú,
Tán a földet is bejárja,
Sírdogál, mert nincs arája.
Megkérdez jövő-menőt,
Csakhogy meg sem értik őt,
Ez gúnnal kacag szemébe,
Az meg szó elől kitérne.
Végre már a napra néz
S felkiált a jó vitéz:
„Szép napocska, jó reményem!
Mindennap fent jársz az égen,
Adsz tavaszt és adsz telet,
Mindent látsz a föld felett,
Lám, felelsz-e, drágaságom?
Nem láttál a nagy világon
Egy szép cárlányt, égi fény?
Én volnék a vőlegény.”
Megszólalt napocska erre:
„Én nem láttam őt semerre.
Vajjon él-e? Hátha holt?
Szomszédom talán, a hold
Erre-arra járt nyomában
S hátha látta mostanában.”

Jeliszej az éjre várt,
Leste künt a holdsugárt.
S hogy feljött a hold az égen,
Úzte s így kérlelte szépen:
„Holdam, holdam, jó hívem!
Szép aranyszarv ég-íven!
Kelsz, legyőzve mély sötétet,
Fény szemed, pufók a képed,
Csillag várja fényedet,
Csillagraj néz és szeret.
Lám, felelsz-e, drágaságom:
Nem láttál a nagy világon
Egy szép cárlányt, égi fény?
Én volnék a vőlegény.”
Erre szólt a hold felelve:
„Én nem láttam őt semerre,
Én csak akkor örködöm,
Hogyha égi rendje jön.
Tán nem voltam még a vártán,
S úgy futott el ott a cárlány.”
Szólt Jeliszej: „Ó, be kár!”
Ám a hold biztatta már:
„Várj: a szélnek száz az útja,
Tőle kérdezd, hátha tudja.

Menj csak hozzá, megleled.
Csak ne búsulj, ég veled.”

Jeliszaj új kedvet érez,
Tüstént elszáguld a szélhez.
„Szél, erőd sokat tehet,
Úzöd fenn a felleget,
Tengeren habot te futtatsz,
Megsuhogva messze juthatsz.
Senkitől se félsz, csupán
Istentől. Felelsz-e, lám,
El ne utasíts, barátom:
Nem láttál a nagy világon
Egy szép cárleányt? Enyém:
Én volnék a vőlegény.”
Zúdul rá a szó a szélben:
„Várj, ott túl a csendes éren
Lelsz egy nagy, magas hegyet,
Mély barlangot rejteget;
Benne - bajt mondok, komor szót -
Lelsz egy szép üveg-koporsót
Oszlopok közt, láncokon,
Nincsen arra semmi nyom,
Pusztán áll a tája s árván:
Halva fekszik ott a cárleány.”

Smár a szél tovább suhog.
Bús Jeliszaj felzokog,
Elbolyong a pusztá tájig,
Mert még egyszer látni vágyik
Szépséges menyasszonyát.
Hát alulról hegyre lát:
Ott áll hangtalan magányban
És körüle pusztaság van
S benne mély sötét üreg;
Száját könnyen lelta meg.
Sűrű benn a köd, gomolygó,
Ott függ egy üveg-koporsó,
Szép arája, szép halott
Mély álmát alussza ott.
Rázuhan bűtől gyötörve,
Kristályházát összetörte.
Hát mozdul a lány belül
S álmélkodva néz körül,
Majd a láncban megfogódzva
Így sóhajt fel ringatódzva:
„Mily soká aludtam itt!”
Megmozdítja tagjait
És kiszáll, még révületben...

Hogy zokogtak mind a ketten!
Ölbe vette s vitte már,
Várta künt a napsugár,
Ott sok kedves szót cseréltek,
S útra kelve hazaértek.
S vitte már a hírt a szél:
Él a cár leánya, él!

Tétlenkedve szép szobában
Ült az ádáz nő magában
És megint kíváncsi lett
S tükrével beszélgetett:
„Nő a föld színén van-é szebb?
Van rózsásabb és fehérebb?”
S erre tükre így felel:
„Szép vagy, nem vitatjuk el,
Ám a cárod lánya még szebb,
Még rózsásabb, még fehérebb.”
Felszökött az átkozott,
Tükrét összezúzta ott,
Fut ki dühvel és zihálva -
S szembe jő a cár leánya:
Áll a cárnő, megremeg,
S meghal ott, bú ölte meg.
És alighogy eltemették,
Már a lagzit készítették,
Jött a vígság napja már,
S esküvőre ment a pár.
Bár tengersok évet éltem,
Én ilyen lagzit nem értem,
Méhsört ittam, nem sokat,
Mégmártottam bajszomat.

Mese az aranykakasról

Hol, hol-nem, a világ végén,
Hetedhétország vidékén,
Élt egy híres cár: Dadon,
Vakmerő és zord nagyon.
Szomszédait nappal, éjjel
Háborgatta száz veszéllyel,
No de élte alkonyán
Elfáradva sok csatán,
Békét akart volna végleg,
Ámde már a szomszéd népek
Nem hagyták békén a cárt,
Döntve rá sok szörnyű kárt.
Országát, hogy baj ne érje,
Hogy határait kímélje,
Roppant fegyveres hadat
Verbuvált ő napra nap.
Vezéreknek nyugta, álma
Nem volt ott, de mindhiába:
Délről várnak sereget,
S lám keletről közeleg.
Bősz vendégek szerte dúlnak,
Tengerről is épp nyomulnak.
Mennyit sír, dühöng a cár,
Szemét le se húnyja már;
Rettegés ez, haj, nem élet!
Szembeszállni ennyi vésznek
Csak a bölcs tud, senki más,
A herélt, a csillagász.
Tisztelgő futár megy érte,
És a bölcs a cár elébe
Tarisznyáját nyitva jó,
Aranykakast húz elő.
Így szól: „Íme itt e jószág,
Állíts néki hosszú póznát,
S az én aranykakasom
Hú öröd lesz, fogadom.
Amíg béke lesz körülöd,
Ő is békén ül fölötöd,
Ám mihelyt csak ott terem
Bármi vész a végeken,
Ellenséges támadásra,
Váratlan jövő csapásra,
A kakas fenn látva-lát,
Félre csapja taraját,

Harsog, berzenkedve zordul,
S ahová kell, arra fordul.”
A hálás cár mást se kér,
Aranyhegyeket ígér:
„Hogy jót hoztál rám e rosszban
- Mondja elragadtatottan -,
Első kívánságod én
Úgy betöltöm, mint enyém.”
Magas ülőfára szállva,
Kakas figyel a határra,
És bárhonnán jó a vész,
Mint hú strázsa, tette kész,
Álmából riadva bolydul;
S rögtön arrafelé fordul.
„Kukoréku - rikonyál -,
Cárom, te csak aludjál!”
A szomszédok megjuháztak,
Bósz sereggel egy se támad,
Mert akármely oldalon
Győzni tud rajtuk Dadon.

Egy-két év békésen elment,
A kakas fönn meg se rebbent,
Ám a cár egyszerre csak
Szörnyű lármától riad.
„Népünk atyja, menedéke
- Kiabál a hadvezére -,
Ébredj cárunk, nagy a baj!”
„No urak, miért e zaj?
- Szól a cár ásítva éppen. -
Mi, ki az? Mi baj? Nem értem.”
„Újra harsog a kakas
- Szól a vezér -, s mint a kas,
Rémülettel zúg a város.”
Lép a cár az ablakához:
A kakas csapongva fenn
Néz keletre szüntelen.
Nincs idő, hogy kárba vesszen,
„Lóra emberek, de sebtén!”
Küldi a cár csapatát,
Élén idősebb fiát.
Ül a kakas, semmi lárma,
Újra csendes Dadon álma.

Nyolc nehéz nap múlik el,
A seregről semmi jel.
Megcsatáztak, nem csatáztak?
Senki sem hoz hírt a cárnak.
Újra riad a madár,

Új sereget gyűjt a cár.
Kisebb fiát küldi véle,
Hogy a bátyját megsegélje.
A kakas már nem neszel.
Nincs sehonnét semmi jel.
Újra nyolc nap jó ijesztve,
Rettegést hoz mindenekre.
A kakas megint riad.
Harmadízben gyűjt hadat
S bár reményét veszti egyre,
Dadon indul el keletre.

Éjjel-nappal megy a had,
Harci kedve már lohad,
Fáradtan hiába lából,
Se csatamező, se tábor,
Sehol közös sírhalom.
„Mi a csuda!” - szól Dadon.
Nyolcadszor jó már a nappal,
Nagy hegyekhez ér a haddal,
S ahogy köztük szétfigyel.
Egy selyemsátorra lel.
Csodás némaság a tájon
Mindenütt, s egy szűk lapályon
Tönkrevert hadat talál.
Fut a sátorhoz a cár,
Ott lel még csak szörnyű képre:
Eldobott sisakra, vértre,
Látja holtan két fiát,
Kardjuk egymást döfte át,
Lovuk ott kószál a réten,
Széttiport mező fűvében,
Vértől ázott pázsiton...
„Jaj nekem! - üvölt Dadon. -
Gyermekeim hová lettek?
Ó, mindketten törbe estek,
Mindkét sólymom odavan!
Menten elvesztem magam!”
Mindenünnen jajszó tör föl,
Tompá sóhaj kél a völgyből,
Megremeg a hegy. De lám,
Sátra nyíló ajtaján
Feltündöklük egy leányka,
Tündérek díszére válna,
Mint a hajnal, csudaszép,
Cár elébe csendbe lép.
Mint a napleső madárka,
Némul, néz a cár a lányra.
Önmagát is feledi,

Már a gyász se fáj neki.
És a szűzleány Dadonra
Rámosolygott meghajolva -
Kézen fogta kis keze -
Sátorába ment vele:
Asztalát eléje tárva,
Minden jóval megkínálta,
Lefektette azután
Brokátselyem nyoszolyán,
És egy álló hétig egyre,
Szó nélkül a lányt követve
M megbüvölten és vakon,
Így lakmározott Dadon.

Végre aztán nyolcad nappal,
Útra kélt a cár a haddal.
Országáig meg sem állt,
Vitte zsákmányként a lányt.

Jöttük híre messze szólalt,
Kürtölvén valót, valótlant.
Székhelyén, a kapunál
Nép rivalgó sora áll.
Hintajuk mögött szaladnak,
Rá, s a szűzre pillogatnak.
Mindenkit köszönt a cár...
Ám egyszer csak rátalál
Népe közt a bölcs öregre,
Ősz, akár a hattyú pelyhe,
Turbánja meg mint a hó.
„Adjon isten, vén apó!
- Szól a cár -, no, lépj élémbe,
Óhajtásod mondd ki végre!”
„Fölséges cár - szól a bölcs -,
Ideje, hogy szód betöltsd.
Emlékezz csak, úgy ajánltad,
Tettemért - mint jóbarátnak -
Vágyam teljesítenéd,
Éppen úgy, akár tiéd.
Legyen hát enyém e mátká,
Ím e tündérszép leányka!”
Döbbenettel néz Dadon:
„Micsoda? - szól zordonon. -
Ördög bújt beléd, te vénség,
Meghibbantál volna végképp?
Mit nem forgat vén fejed?
Tán, ígértem, meglehet,
Ám mindennek van határa,
Minek néked ez a lányka?

Elég! Én a cár vagyok!
Kérj akármi mást, adok,
Kincset kérj, bojárok rangját,
Istállómból cári kancát.
Kérd az országom felét!”
„Nem kell nékem más egyéb.
Csak e tündérlányra vágyom,
Én csak ezt a lányt kívánom!”
- Szól a bölcs - de köp Dadon:
„Majd ha fagy! biz nem adom!
Mit se kapsz te átkos lélek,
Hadd gyötörjön így e vétek!
Takarodj, míg baj nem ért!
Félre innét ezt a vént!”
Az agg próbált még felelni,
De nem mindig jó perelni;
Jogarával sújt a cár.
Éppen homlokon talál:
Holtan dől a bölcs a földre,
Rengve dong a város körbe.
A leány meg hahaha,
Nincs félelme, bánata.
Megrendül Dadon, de szája
Gyengén rámosolyg a lányra,
Hintaján sietve hajt.
Halk harang ver tompa zajt,
S hirtelen mindenki látja:
A kakas fentről leszállva
A hintó fölé repül
És a cár fejére ül, -
Rándul és búbjára szegve
Csőrét, száll a végtelenbe.
Nyög a cár jaj, oda van,
Hintajáról lezuhan.
S mint akit még sose láttak,
Híre sincsen már a lánynak.
Mese volt, de velejét
Érti majd az ifjú nép.

-oOo-